

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Bárczy István bizik az ötvenéves Budapest reneszánszában.*

Forrás:

Magyarország

Bp.

(Hely)

1922. 4. 16

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

9439

Hely

"1872 | 1923"

Bárczy István bizik az ötvenéves Budapest reneszánszában

Az összetartás teheti újra erőssé a magyar fővárost — mondja Márkus Jenő — Palóczy Antal a városszabályozási terv módosítását követeli — 1923 november 17. a félszázados jubileum napja

(A Magyarországi Könyvtári Egyesület) Jövő év novemberében ünnepeljük Buda, Pest és Óbuda egyesítésének ötvenéves jubileumát. Az 1872:XXXVI. törvények alapján 1873 november 17-én tartotta első — alakuló — közgyűlését az egyé vált három város törvényhatósága s az 1913 november 17-én tartott negyvenéves jubileumát most fogja követni a félszázados emlékünnap. Érdekesnek tartottuk a közelgő évforduló alkalmából felkeresni azokat, akiknek nevéhez az egyesült Budapest ötvenéves életének nem egy jelentős mozzanata fűződik. Mondják el emlékeiket, terveiket, valóra vált és valóra nem vált álmait, mindent, amit ez a jelentős dátum felidéz emlékezetükben.

Első útunk

Bárczy Istvánhoz,

Budapest nyugalmazott főpolgármesteréhez vezetett. Arca szinte sugárzott a boldogságtól, mikor meghallotta, hogy kivételesen nem politikáról van szó, hanem álmai városáról, Budapestről. Minden viszontagságon keresztül épen megőrzött optimizmusát tükrözte vissza minden szava, minden sokatmondó gesztusa.

— Remélem — mondotta —, hogy a közelgő ötvenéves jubileum meg fogja hozni a főváros elvesztett egységét, mert az egységesítés évfordulója intés arra, hogy a főváros minden osztályának összetartó munkája veheti csak vissza

Budapestet a fejlődésnek arra a dicsőséges útjára, melyen a háború előtt haladt. Ma is töretlenül bizalommal hiszem, hogy megfelelő vezetés mellett a főváros új reneszánsza rövid idő alatt el fog érkezni.

— Az a baj, hogy a mai viszonyok közt állandó lefelécsúszás van emelkedés helyett és az új emelkedés csak akkor válik lehetővé, ha a város vezetői kizárólag városi politikát csinálnak és az országos politikát, mint arra kárhazatosat, egyszer s mindenkorra kirekesztik. A városi polgárság szolidáris munkája mihamar kipótolhatja azt, amit a vezetői elvakultságból elmulasztottak és akkor az új nagyarányú fejlődés alapjait megvetve, megülhetjük Budapest megteremtésének boldog jubileumát.

Márkus Jenő dr.

nyugalmazott székesfővárosi tanácsnok, néhai Márkus József főpolgármester fia, a következőket mondotta Budapest múltjáról, jelenéről és jövőjéről:

— Budapest multja a magyar életerének, a magyar kultúrának nagyszerű tanúbizonysága. Az egyesítés időpontjában lakosságának száma nem is egész 300.000, külső képe vidékies, berendezkedései kezdetlegesek, a nyelve javarészt német. Negyven évvel később London, Páris,

Berlin, Bécs, Szentpétervár után Európa egyik legnagyobb városa, közel egymillió lakossal, fényes középületekkel és palotasorokkal, mintaszerű berendezésekkel és egy egészen sajátos, vonzó, kedves jellemvonással: lelkes hangulattal, mely ennek a városnak a lelkében, a köntösében és a levegőjében megkapóan tükrözi vissza a maga magyar mivoltát.

— A negyvenéves jubileumi közgyűlésen, 1913 november 17-én a pesti Vigadó díszes nagytermében meghatottan emlékeztünk vissza a multra s örömpesve, telve a legszebb reményekkel, gyönyörködtünk abban a nagyszerű képben, amelyet polgármesterünk: Bárczy István az ötvenéves Budapestről lelkünk elé varázsozott.

Erősek, tetteképesek voltunk, mert akkor egyek voltunk. Egy volt az ország, egy volt a főváros.

— Azóta szétdaraboltak bennünket. Az ellenség megcsönkította az országot s a megcsönkített országot szétforgácsolta a testvérharc, a pártviszály.

Budapestet is darabokra szaggatták.

A polgárság külön táborokra osztva, meghasonlottan áll egymással szemben.

— Nincs meg az egység, nincs meg az összetartás, mely erőssé, tetteképesé tehetné. Nincs meg az egység, nincs meg az összetartás, mely ezt a halódó várost új életre kelthetné és fényes multjával kiérdemelt fényes jövőjéhez vezethetné.

Budapest jövője ennek az egységnek, ennek az összetartásnak az új megteremtése.

— Félre kell állítani, vissza kell szorítani azokat, akik ennek az egységnek, ennek az összetartásnak az útjában állanak, akik e város gyermekeit egymás ellen sorakoztatják, hogy Buda és Pest frigyrekelésének aranylakodalmán, az ötvenéves jubileumi közgyűlésen, Bu-

dapestnek a testvéri érzésben és szeretetben ismét egybeforrott népe, visszaemlékezve a mult dicsőséges munkájára és okulva a jelen súlyos megpróbáltatásain, bátor kezdéssel és törhetlen erővel láthasson hozzá a jövő feladatához: a független Magyarország székesfővárosának felvirágztatásához.

Palóczy Antal építőművész,

országos középítési tanácsos, a nagyhirű város- szabályozó, csendes budai lakásában fogadott bennünket. Dolgozószobája csupa térkép. *Po- zsony, Pancsova, Arad, Ujvidék...*

— Látja, — jegyzi meg sóhajtvá az öreg ur. — Ezeknek a városoknak a szabályozását terveztem én. Mind elszakított területen vannak. Fájó dicsőségeim...

Aztán beszélni kezd az elmúlt időkről kedvesen, öregesen, de fáradhatatlanul.

— Virgona ifjú voltam — mondja, — de azért élénken emlékszem arra az időre, mikor az 1872. évi XXXVI. törvénycikk *Buda-Pest* cím alatt egyesítette Pestet, Budát és Óbudát. A városnevek között ott volt akkor még a *kötő- fel*, mintegy jelképül annak, hogy a két várost nem egyé olvasztották, csak egymásmellé. Így is maradt mostanáig. *Pest és Buda ma is. Két külön testvér, még csak nem is iker.* Hibá- sak ebben, ha hiba, pedig szerintem az, — az il- letékes körök, mert a városrendezési feladato- kat nem egyforma szeretettel oldották meg a kétegyváros Dunán innen és túl fekvő részén. *Csupán a balparti felet lendítették fel nagyvá- rossá, a jobbparti részt hagyták a maga torz útján fejlődni, jobban mondva visszafejlődni.* Buda ma is úgy tűnik fel nekem, mint egy el- hanyagolt gyerek, akiről megfeledkezik a mos- sóhája, miközben másik édes magzatát neveli, és szépen járhatja.

— Késlekedés jellemezte ezen a téren az ak- kori városi gazdálkodást. Az egyesítés gyakor-

lati eszközeit, a *dunai hidakat nagyon elkésve építették meg* s szedték a *hidvámot* a legutóbbi időkig. Pedig már 1872-ben hangoztatták a jó- zanon gondolkodók: „*hogy az egyesítés teljese- désbe csak akkor fog menni, ha a már meglévő Lánchídon, valamint a célba vett újabb hidakon a közlekedés díjmentessé tétetik, mert csak akkor kezdődik az életnek az a munkája, mely megszoktatja a két város polgárait, hogy egy- mást ugyanazon község tagjainak tekintsék.*“

— A városépítő munkák végrehajtásával az 1870. évi X. t.-e. a *Közmunkák Tanácsát* bizta meg. Ez, sajnos, dilettáns, jóakarati, de kevés *dohányú szervezet* maradt — mond- hatnám — mindmáig. Legtöbb tagja osztotta a jó *Podmaniczky Frigyes bárónak*, a tanács egykori elnökének *naiv nézetét: „A várost nem kell építeni, az magától épül.“*

— Eleinte azért megtette a magáét a ta- nács: *nemzetközi tervpályázatot* irt ki. Ha jól emlékszem, *tíz pályaterv* érkezett be 1871. novem- ber 1-ig. *Lechner Lajos, Feszl Frigyes és Klein és Freser* Londonból nyerték a díjakat. A ter- vek valóra váltását azonban *bimbójában elher- vasztotta az 1873-ban beköszöntött gazdasági pangás.* Mindössze az *Andrássy-út beépítését* kezdték meg. Ez is igen lassan haladt. A város népe a széles, üres utat bámulta naphosszat és azt találgatta *tamaskodva, hogy honnét a esod- ából jön majd az a közönség, amely ezt az utat el fogja lépni.* Akkor az egyesített város lakossága *270.000 lélekre* rugott.

— *A nyolcvanas évekkel kezdődött Buda- pest beépítésében az erősebb lüktetés.* Az 1885-iki országos kiállítás fellendítette a gaz- dasági életet, s vele együtt az építkezési ked- vet is.

Ma is a gazdasági javulás hozhatja meg az építkezés megindulását, nem más.

Orvosság csak a betegnek használ, kedvetlenek- nek nem orvosság kell, hanem *felfrissülés, sza- bad mozgás.* *Csodálom, hogy ezt nem mindenki látja be.*

— De térjünk vissza a multba. Akkor is sokat panasztoltam, most is el kell mondanom, hogy nagy bűnököt követtek el a városépítők az idők folyamán.

— Megépült a *nagykörút*, szegényszemre jelentős középület nélkül. Az *Andrássy-útra* is csak az *Operát* tették, de az is — hogy hiba mégis legyen — *skandalózsán szűk térviszonyok közé ékeltek* be. Oroszlánt kalickába, szok- tam az ilyenre mondani. *Gyilkos bűnnek tar- tottam és tartom azt is, hogy minden talp- alatnyi földet beépítettek, s nem hagytak elegendő szabad helyet térnek, parknak.* Pedig azok a *zöld foltok a térképen a gyermekegész- ség beszédes statisztikái.* Nálunk ezt a *zöld színt mikroszkóppal* kell keresni. *Meg is látszik a gyermekeinken.*

— Nagy harcúim voltak a főváros vezető- ségével az *Erzsébet-híd körül is.* 1884-ben egy magánvállalkozó *gyaloghidat* kívánt átvezetni az *Eskü-térről* a budai oldalra. Ezt az *ideát módosítva* azt propagáltam, hogy *állandó köz- uti hidat* létesítsünk e helyen. Éveken át tar- tottam e terv érdekében előadásokat minden- felé.

— Végre 1890-ben sikerült meggyőzőnöm *We- kerlét*, aki ekkor pénzügyminiszter volt és *Láng Lajos* államtitkárt az *Eskü-téri híd* szűk- ségességéről és *nevetségessé* tettem a *Közmün- ták Tanácsának* — ma már egyenesen *síralma- san* nevetségességnek tűnő — *szakvéleményét*, mely szerint *„ezen a helyen a híd teljességgel felesleges és célszerűtlen.“* Mondta is *Láng* nekem a híd felavatásán, hogy *azt mi ketten csi- náltuk.* Ez volt minden jutalmam. De én olyan szerény voltam világeletemben, hogy még ezt is feleslegesnek tartottam. Talán nekem sem volt igazam...

— *A kilencvenes években virágzott ki a fő- város egész nagyvárosi pompájában.* Én már az első országos kiállításakor *javaslatot* tettem egy

ülendő kiállítási terület megalkotása tárgyában. Később ennek helyéül, mint minden tekintetben legalkalmasabbat, a *Lágymányost* ajánlottam. Harcos férfikorom indítványának győzelmét öregségem békés alkonyán ülhettem csak meg. 1913-ban fogadta el tervemet a Közműnkák Tanácsa. Későn, de úgy látszik, még mindig korán.

— A századforduló tervei közül az új központi városháza, az Erzsébet-sugárut áttörése, az Erzsébetváros újabb szabályozása, a Calvin-tér rendezése, az Andrássy-ut kezdetének kiépítése még máig is csak terv maradt, de legalább ráfordították a közfigyelmet a városépítés súlyos jelentőségére. Mostanáig titkoltam, de ma már bevallhatom, hogy a mai Szabadság-térre vonatkozó első tervet én nyújtottam be a városhoz névtelenül. Félttem, hogy azért is ki-nevetnek. Két évvel azután kiépült az az egész vidék, ellenben az *Eskü-térre* vonatkozólag 1895-ben hivatalosan szerkesztett hiányos város-terv még máig sem engedte befejezéshez jutni a Belváros e részének beépítését.

— Pest csak épült, szépült. Budával pedig a kutya se törődött. Itt nem csináltak újabb sugár- vagy körutakat, ellenben engedtek 4-5-6 emeletes házakat felépíttetni a hegylejtőkre, amelyek, mint „várhegyről, éktelen tar falaik-

kal“ meredeznek a mélységbe. A hidak is mind Pestért és Pestnek épültek. Buda csak mindig a „másik oldal“ maradt. Már harminc esztendővel ezelőtt indítványoztam a Tabán újjáépítését, gipszmodellt is készítettem erről. Csak pár évvel a háború előtt karolta fel ezt a szép tervemet *Bárczy* polgármester. A szükséges kisajátítás megtörtént, de az újjáépítés megkezdése még mindig késik. Új szakács, új étel.

— Nagy baj mindenképpen, hogy elfogadott várostervünk már régóta elavult és minden lépés, amit eszerint teszünk, csak visszafelé visz célunktól. Ezért sürgetjük számosan

Budapest általános szabályozási tervének modernizálását.

— Megtette ezt München, Bécs, Antwerpen, Berlin, Düsseldorf stb., mi is megtehetjük. Magam részéről bizom abban, hogy a Közműnkák Tanácsának új vezetője előbb-utóbb szintén a mi álláspontunkra fog helyezkedni. Ha ez a modern, nagyszabású szabályozási terv létrejön, biztos reménnyel nézhetünk Budapest egészséges továbbfejlődése elé. Mi öregek, ezt kívánjuk a fiatalabbaktól, hogy sok harcunk és munkánk után nyugodtan térhessünk az örök nyugalom honába.